

(ANTI)TÉZY Slaboduché zápletky

PETER MACSOVSZKY

1 oddeľujú. experiment od reality. odkazujú ho do ríše fantastov. do ríše nepotrebných fantaziem. do krajiny anachronizmov. hoci. hoci stále sa nevie naisto. čo to tá realita vlastne je. realita o ktorú sa boja až tak že z nej radšej od- a vydeľujú experiment. nevie sa nielen to čo to je ale ani že načo. že načo vlastne tá realita je. že čomu slúži. že či vôbec má niečomu slúžiť. nevie sa o tej realite nakoľko je spoľahlivá. lebo totiž spoľahlivosť. lebo totiž práve ju spájajú s realitou najčastejšie. spájajú celkom samozrejme. mať pevnú pôdu pod nohami. stáť pevne oboma nohami na zemi. na spoľahlivej pôde. nie na trasovisku. mať dobrú obuv. teplé ponožky. neknísať sa vo vetre. netackať sa. kto sa pustí do experimentovania riskuje tackanie. vydáva sa mu všanc.

2 spisovateľ je realista ktorý sa tacká. maliar a skladateľ si s realitou hlavu veľmi nelámu. lebo len málokedy ich pokúša niečo opisovať a katalogizovať. im tackanie neprekáža. skôr len prikrášľujú skôr len dramatizujú. s hystériou toľko nezapasia ako spisovateľ. spisovateľ však nezáleží na tom či „realistický“ alebo „experimentálny“ tak či onak končieva pri súpise a súvahe. pri spisovaní katalógu. pri evidovaní a kategorizovaní. toho čo niekto smelo označuje slovom „realita“. preto ak sa hovorí o experimente má sa jedným dychom hovoriť aj o realizme a ak sa hovorí o realizme má sa hovoriť hneď aj o experimente. mohlo by sa povedať že kto ťahá hrubé deliace čiary zabudol sa v inom storočí. povedať sa to však nedá lebo v iných storočiach také hrubé deliace čiary medzi realizmom a experimentom buď neexistovali alebo ich potiahli inde.

3 experiment je oslava metódy. bez debaty je to oslava. oslava metódy bez debaty. experiment vyzerá ako pokračovanie debaty inými prostriedkami takže veľa šťastia. každá oslava je vystrkovanie alebo vysúvanie. predsúvanie a podsúvanie. podľa niekoho v lepšom prípade posúvanie. albert camus píše že kto nemá charakter potrebuje me-

tódu. realita nemá charakter. realista sa o charakter snaží. o „realistickom“ spisovateľovi sa predpokladá že má metódu i charakter. od „experimentálneho“ spisovateľa sa očakáva že metódu vyvinie že metódu vyvinie pre metódu a svoju metódu bude vystrkovať vysúvať posúvať predvádzať. že z metódy urobí artefakt ale to azda ani netreba zvlášť pripomínať.

4 tí čo veria že medzi „realistickou“ a „experimentálnou“ literatúrou „pracujú“ nejaké ukotvitelné rozdiely veria vlastne v zápletky. teda v to že dobrá čiže tá „správna“ literatúra sa bez zápletky nezaobíde. no a potom ešte veria keď už uverili v existenciu zápletiiek teda presnejšie povedané v architektúru zápletiiek že zápletky možno deliť na silné a slaboduché. ne jeden recenzent do spochabenia miluje slovné spojenie „slaboduchá zápletká“. najmä recenzent filmový. a ako nazvať filmový strih v porovnaní s tým ako my prežívame „realitu“. ja by som filmový strih pokojne zamenil so slovom experiment ale radšej budem mlčať. som už trochu starosvetský. k tomu sa ešte vrátíme. ak sa niečo nevyskytne. je to od nich teda od tých recenzentov veľmi slaboduché to delenie. slaboduché a len preto pochopiteľné. čo už s tým keď raz ani dvakrát nevidia že už zápletká ako taká čiže zápletká bez prívlastkov čiže fenomén a konštrukcia zápletky je sám osebe počín slaboduchého vnímania reality teraz neviem či dať slovo „realita“ do úvodzoviek alebo nie. kto realitu chápe ako paletu zápletiiek žije v príbehu a kto žije v príbehu ten holduje opiatom mýtov a kto sa tacká v mýtoch ten sa ani zajtra neubrání pokúšeniu vraždiť. kto má mytologický filter ten zajtra pôjde a ospravedlní akýkoľvek útlak. to na čo reaguje experiment je útlak pravidiel škriptot a vrzgot.

5 experiment je oslava metódy. napísalo sa. experiment metódu či už včerajšiu alebo dnešnú či už rannú alebo popoludňajšiu vystrkuje do popredia pričom ju aj preskúšava. experiment sleduje či je realita naozaj taká spoľahlivá za akú ju vydá-

vajú. experiment sleduje ale aj tých čo ju vydávajú. tých čo za takú ju vydávajú. od reality sa očakáva tá spomínaná spoľahlivosť ktorú si bárs kto hoci-kedy mylí so spravodlivosťou. aj od realistického autora sa niečo očakáva. napríklad úvodzovky. experimentálny autor však neočakáva také alebo onaké vyznenie experimentu. teda nemal by. nemusel by.

6 ak sa má hovoriť o experimente v literatúre má sa potom hovoriť najmä o najobľúbenejšej neobľúbenej téme — o gramatike. o gramatike však možno hovoriť aj v súvislosti s experimentálnou hudbou a experimentálnym výtvarným umením. hovorme teda o gramatike. o gramáži. o guráži. o gramatike čiže o gramotnosti. alebo o gravidite predexperimentálnej fázy. kedy experimentu gramotnosť prospieva a kedy ho hatí. otázka na ktorú som si nepripravil odpoveď. otázka má čeluste a odpoveď je ako kuracie stehno. nepripravil som ho. otázka je hladoš a vyznenie hostiny neisté.

7 v tomto príspevku ako vidno nepoužívam vo vetách čiarky ale bodky na ich koncoch áno. čo áno? čo bodky? bodky na konci viet používajú čiarky? v tomto príspevku nepoužívam vo vetách čiarky tak ktoré čiarky by používali na koncoch viet bodky? nepoužívam ako ich nepoužívala ani gertrude stein netvrďím že vždy ale napríklad dosť často v knihe how to write. gertrude stein však na začiatku viet použila veľké písmená a ako vidno ja ich tu teraz nie. používam na začiatkoch malé ako napríklad e e cummings. upozornil som teraz týmto alebo skôr tamtým tam teda tamtými dvomi menami tam na moje dva veľké literárne vzory. experimentovať podľa vzoru. školácka cnosť. školácka chyba.

8 mám vzory mám cestu po ktorej sa spoľahlivo posúvam neviem či ďalej ale to možno ani nie je moja starosť. mám zámer ktorý sledujem a mám zámer ktorý sleduje mňa som teda obmedzene experimentálny. väčšina experimentov si pýta laboratórne podmienky a väčšine experimentov sa nedostanú preto väčšina experimentov prebieha mimo laboratórií v jednom vonkajšom

kozmickej laboratóriu. realistická literatúra konvenčná literatúra komerčná literatúra je súčasťou experimentu. aj rôzne ústavy ktoré zamestnávajú literárnych historikov teoretikov kritikov a sudcov sú súčasťou experimentu. v rámci tohto jediného veľkého experimentu nevieme spoľahlivo povedať ako vyzeráme zvonka. preto je každá zápleтка slaboduchá. nevieme aký tvar máme z hľadiska kvantových vzťahov nevieme aké podoby na seba naberáme z hľadiska obyvateľov paralelných vesmírov lipnutie na príbehu je preto nepochopiteľné. ale povedzme že rozpor medzi príbehom či potrebou príbehu a neznalosťou toho čím sme a ako v skutočnosti vyzeráme je ideálnym priestorom pre experimentálne kúsky.

9 som teda obmedzene experimentálny. hrozí dogmatizmus. trauje sa že dogma a prehnaná zariadenosť škodia veci. experimentálny literát však dogmatikom a fanatikom byť musí inak bude jeho podujatie nedôveryhodné. bude nedôveryhodné že dôveryhodnosť mu je ukradnutá. experimentálny totiž nemožno byť len v nedelu popoludní. či na úsvite pondelka. na dogmu môže zaútočiť len ďalšia dogma. experiment nepretržitý experiment je ako had ale iný had had nezmar večne premenlivý had had ktorý sa bez ustania vyvlieka z kože dogiem. nepretržitý experiment deštruuje seba a svojich realizátorov s tým treba počítať. kto počíta ten sa ešte nepustil do experimentu.

10 niekde som pri nejakej príležitosti napísal alebo možno aj nenapísal že gertrude stein niekde napísala že čiarky sa používajú iba na to aby človek videl kde sa má vo vete nadýchnuť. nie som si istý či to naozaj takto napísala a či to napísala ona ale manželke som povedal že to napísala ona že ona také čosi napísala načo manželka povedala že toto sa predsa hovorí v školách deťom aby pochopili význam teda miesto čiarok. keď nemáš miesto nemáš význam. dodávam ja. teraz. keď si na nejakom mieste ale nie na svojom tak význam nejaký určite máš len to nevieš aký. niekto experimentálne nie je na svojom mieste. niekto experimentálne premiestňuje veci. niekto z experimentálnych dôvodov aj miesta. miesta súkromia i miesta

verejného rozprávania. treba sa asi pozrieť na konciiho. dodávam. ja teraz. teda vtedy keď to teraz bolo. keď mi prvýkrát napadlo že teraz. že vtedy. že teraz by som mohol napísať že vtedy. dodávam. ale nie tu ale tam kde mi to prvýkrát napadlo. čiarky. bude to asi naopak: nie čiarky prikazujú nádych prípadne výdych ale nádych prípadne výdych prikazuje prikazoval isté mechanizmy sa medzitým zneprehľadnili miesto čiarky. čiarok. miesto aby mohli mať význam. dohodnime sa na nejakom rytme dýchania. dohovor nech už akokoľvek blahosklonný nakoniec aj tak vypáli ako dogma. takmer som napísal čiarku.

11 sme len alebo až ľudia. ale niektorí z nás dýchajú inak. napríklad astmatici. alebo matematici. alebo dogmatici. alebo tí čo trpia panickými poruchami. kde majú čiarky oni. oni si takéto otázky nekladú. ba ani my si ich namiesto nich nekladíme vždy. kde ich majú kde tie čiarky majú. alebo aj zdraví. kam ich kladú iní zdraví? otáznik áno otáznik. napríklad takí anglicky hovoriaci zdraví. anglická veta dnes znie takto: the videotape of the flashing light perched on top of the video recorder, under the TV, in the dark. alebo holandsky hovoriaci zdraví oni dnes majú takéto vety: ik heb begrip voor mensen die met behulp van euthanasie willen sterven, maar zelf heb ik die wens niet. ako by boli vyzerali. tí ľudia. tí takmer ľudia ba aj tí až ľudia. ako by boli vyzerali. na úsvite viet. tí ľudia. ich vety. na úsvite interpunkcií. dnes sa pravdaže budeme tváriť že nikdy nič také nebolo a že vždy bolo len tak ako je dnes.

12 prečo sa tváriť inak všakže. načo si niečo komplikovať. načo vyrábať ďalší zmätok. načo experimentovať keď môžeme ďalej konzervovať zdanie poriadku. zmätok vzniká z nutkania rekonštrukcie. rekonštrukcie nikdy neustanú. každá generácia vyrastá v ruchu rekonštrukcií. klamú ich tým že táto a táto rekonštrukcia je potrebná preto aby potom mohol byť poriadok. ten však nikdy nenaštane. nijaká generácia si nič také nepamätá. ak

aj niekto tvrdí že kedysi bolo hej lebo bol poriadok klame z neho spomienkový optimizmus. túžby po poriadku. túžba viesť poriadok aspoň do minulosti. do toho čo sa za minulosť označuje. do toho čo konvencia inšpirovaná ľubovoľnou náladou označuje za minulosť. nikdy som nechápal ako môže zvukovo fungovať libreto opery z krajiny na krajinu libreto ktoré sa prekladá. györgy ligeti si s tým hlavu očividne či skôr uchočujne nelámam. jeho le grand macabre sa z krajiny na krajinu prispôsobuje prispôsobujú sa slová inštrumentálne pasáže zvuky vzniká veľké množstvo verzii je to opera v neprestajnej prestavbe. posolstvo zostáva nemenné: nič nezostáva na svojom mieste. nekrotzar si prizve na pomoc kométu aby zničil doterajší život na zemi. záhuba sa nedotkne len toho kto ani tomu čo bolo doposiaľ nepripisoval veľký význam. básne sú zašifrované v telefónnom zozname bern porter si to všimol. báseň môže byť predmet ktorý vyťahnete z chladničky alebo ho v chladničke uskladníte george maciunas si to všimol. aj george brecht si niečo všimol aj jackson maclow aj ben vautier. ben vautier si najväčšmi všimol to že je ben. je viac ben ako vautier. zdvihni štafetu kto sa opovažuješ. hudbou môže byť čokoľvek. cavellini. cavelliniho pošta pošta od cavelliniho. jean le gac umením môže byť akékoľvek rozčarovanie. medzera ona kawaru medzi dvomi dátumami.

13 už je šestnásteho. poradové číslo dnešného dňa sa teda zachová. poradové číslo mesiaca nevediem ešte by sa náhodou mohol niekto striasť od zimy. alebo striasť zimy. rok tiež nevediem. zostanem zapamätaný v prítomnosti. preparovaná minulosť na zdravie. najdôležitejšie je nenechať sa zviestí. a nikdy nenapísať to čo sme napísali. čo sme práve napísali. najdôležitejšie je nikdy nepoužívať slová „najdôležitejšie“ a „nikdy“. ešte dôležitejšie je nikdy nepoužívať úvodzovky. poverčivosť totiž nepopustí. zápletká predstiera že len ona vyjadruje spoľahlivú a spravodlivú štruktúru reality. štruktúru s ktorou sa má povinne rátať. najdôležitejšie je nikdy nenapísať túto vetu.